

Nəriman Cabbar oğlu Hacıyev

UOT:330.47; 338.004; JEL:L15;O40.

Azərbaycan Respublikasında informasiyalı cəmiyyət quruculuğunun müasir vəziyyəti

Xülasə

Müasir dövrümüzdə dünya iqtisadiyyatının innovativ əsaslı irəliləyişinin təmini, texnoloji innovasiyalar bazasında iqtisadi inkişafın müasirləşdirilməsi, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının sürətli tətbiqi həm də informasiyalı cəmiyyət və elektron hökumət quruculuğu məqsədlərinə xidmət edir. Azərbaycanda son on ildə qəbul olunan bir çox konseptual sənədlərdə və strateji yol xəritələrində bu amilə diqqət xüsusilə artırılmamışdır. Əsasən də iqtisadiyyatın rəqəmsallaşdırılması üçün informasiya-kommunikasiya texnologiyaları üzrə müasir infrastrukturunun yaradılması, iqtisadi və təsərrüfat əməliyyatlarının rəqəmsallaşdırılması bu məsələlər dövlət səviyyəsində olan qayğıni daha da artırmaqdadır. Məqalədə informasiya texnologiyalarının inkişaf və geniş müstəvidə tətbiq məsələləri tədqiq olunur. Belə vasitələrin cəmiyyət və dövlət sahəsində aparılan islahatlar ilə sıx bağlılığına münasibət bildirilir. Ölkədə informasiyalı cəmiyyət quruculuğu sahəsindəki vəziyyət qiymətləndirilir və bu mühüm sahənin inkişafı ilə bağlı fikirlər irəli sürülür.

Açar sözlər: informasiya-kommunikasiya texnologiyaları, informasiyalı cəmiyyət, elektron hökumət, innovativ inkişaf.

Giriş

Müasir dünyada vətəndaşların dövlət idarəçiliyi haqqında məlumat almaq hüququnun həyata keçirilməsi, ictimai əhəmiyyət kəsb edən məlumatlara sərbəst çıxışının təmin edilməsi, şübhəsiz ki, qanunun aliliyinin normal fəaliyyət göstərməsi və informasiya cəmiyyətinin inkişafı üçün ən mühüm şərt və meyarlardan biridir. Təcrübədə məlumat almaq hüququnun həyata keçirilməsi insan cəmiyyətinin digər subyektləri, o cümlədən icra hakimiyyəti orqanları ilə münasibətlərinin bütün spektrində baş verməkdədir. Həmçinin, diqqəti iki mühüm aspektə yönəltmək zəruridir: birincisi bilavasitə məlumat hüququnun tənzimlənməsinin miqyası və genişliyi, ikincisi informasiya sferası fenomeninin mənimsənilməsinin inkişafıdır. Belə yanaşma bütün informasiya məkanının inkişafı ilə əlaqədar informasiyaya və onun resurslarına çıxışı yüksəldir, müvafiq olaraq ayrı-ayrı subyektlərin göstərilən resursa hüquqlarına baxışların təkamülünə qiymət verir.

Müasir dövrdə informasiya texnologiyalarının real həyatda geniş tətbiqi

Müasir dövrümüzdə yüksək texnologiyalı informasiya-kommunikasiya texnologiyaların real həyatda geniş tətbiqi baş verməkdədir. Belə tətbiq həm iqtisadi-sosial, həm də ictimai-idarəetmə sahələrinin inkişafına əsaslı şəkildə təkan verməkdədir. Nəticə olaraq hazırki dövrümüzdə innoformasiyalı cəmiyyət və elektron hökumətin təşəkkülü məhz bütün belə sürətli inkişaf nəticəsində mümkündür. Təcrübə göstərir ki, informasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı və real həyatda geniş tətbiqi bu kimi müsbət məqamların əldə olunmasına səbəb olmaqdadır (şəkil 1). İnformasiya əldə etmək hüququnun həyata keçirilməsində iştirakçıların münasibətlərinin tənzimlənməsi prosesi hər bir dövlətin mövcud qanunvericiliyinə əsasən tənzimlənir. Belə ki, informasiya texnologiyalarının tətbiqi nəzərə alınmaqla dövlət ilə cəmiyyətin müasir qarşılıqlı əlaqə proseslərinin tənzimlənməsi də informasiya məkanında və mühitində daha çox baş verməkdədir. Bu məqsəd ilə də müvafiq sahədə daha təkmil infrastruktur yaradılır və zəruri təşkilati-hüquqi baza formalaşdırılır. Göstərmək lazımdır ki, dövlətin hər cür dəstək verib, yardım etdiyi müasir informasiya texnologiyalarının yayılması prosesləri söz və sərbəst toplaşmaq azadlığı kimi fundamental

azadlıqların həyata keçirilməsi üçün görünməmiş imkanlar yaradır. Həmçinin, korrupsiya kimi neqativ halların müəyyən edilməsi və onunla səmərəli mübarizə aparılması baxımından da informasiyalı cəmiyyət və elektorn hökumət quruculuğu öz müsbət bəhrələri verməkdədir.

Şəkil 1.

İnformasiya texnologiyalarının sürətli inkişafının müsbət nəticələri

- ☞ *İnformasiya proseslərinin sürətləndirilməsi və dəyişdirilməsi;*
- ☞ *İnzibati prosedurların sürətinin artırılması hesabına inzibati yükün azaldılması;*
- ☞ *Məkan maneələrinin aradan qaldırılması;*
- ☞ *Maliyyə xərclərinin azaldılması;*
- ☞ *Məlumat ötürülməsi proseslərinin çevikliyinin və idarə olunmasının artırılması;*
- ☞ *Şəffaflığın artırılması prosesinin təmini;*
- ☞ *Vətəndaşların öz hüquqları ilə bağlı məlumatlarla təminatının yaxşılaşdırılması;*
- ☞ *İnformasiya mühitinin dərinləşdirilməsi;*
- ☞ *Sosial inteqrasiya səviyyəsinin yüksəldilməsi.*

Mənbə: Şəkil müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

Qeyd etmək olar ki, hər hansı bir hadisəyə vaxtında müdaxilə etmək, cəmiyyətdə insanların birbaşa fikir və bilik mübadiləsini yüksəltmək, siyasi idarəetmə sisteminin fəaliyyətini artırmaq baxımından da informasiya texnologiyalarının sürətli inkişafı əhəmiyyətli rol oynayır. Müasir dövrimizdə informasiya əldə etmək hüququnun təmin edilib, tənzimlənməsi üzrə təcrübədə iki diqqət çəkən anlayış toqquşur. Onlardan biri qlobal baxımdan hamı üçün məlumat və dövlət tərəfindən təmin edilən vətəndaşlar tərəfindən məlumatdan istifadə, digəri isə, zəruri hüquqi tənzimləmə və bu sahədə məxviliyin qorunmasıdır. Yenə də göstərmək lazımdır ki, “elektron hökumət” konsepsiyası vətəndaş və təşkilatların ölkənin bütün səviyyələrdə icra hakimiyyəti orqanlarının fəaliyyəti haqqında məlumat axtarmaq və almaq hüququnun həyata keçirilməsini təmin etməklə, həm də vacib olan məlumatların qorunmasına yönəlməsi ilə gündəmə gəlir [3]. Bu konsepsiyada bu kimi digər məqamlar da öz əksini tapmaqdadır:

- ▶ Dövlətin xidmətlərinin vətəndaşlar üçün əlçatanlığının mümkünlüyü;
- ▶ İctimai-iqtisadi həyatda aşkarlığın və obyektivliyin öz yerini tapması;
- ▶ Şəffaf idarəetmə sisteminin olması;
- ▶ Dövlət və digər idarəetmə orqanlarının fəaliyyətinə ictimai nəzarətin təmini.

Qeyd etmək lazımdır ki, vətəndaş və informasiya cəmiyyətinin əsas subyektində iki mühüm amil dayanmaqdadır. Birincisi, vətəndaşın informasiya əldə etmək hüququnun tam təminatı, ikincisi isə, onun əsasında ictimai münasibətlərin legitimləşdirilməsi. İlk olaraq, bu hüquqa malik olunması ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlər demək olar ki, bütün növ dövlət və digər təşkilatları əhatə edir. Sonrası isə, informasiya əldə olunması ilə bağlı hüququn təmini və tənzimlənməsinin tamlığı ilə bağlı məsələlər diqqət mərkəzində olur. Məhz bu baxımdan informasiyalı cəmiyyət insanların həyatının vacib bir resursuna çevrilir, müvafiq yönümdə yeni və geniş münasibətlər formalaşır. Müasir dövrimizdə təbii ki, informasiya əldə etmək hüququnun təmin edilməsi dövlət strukturları arasında yüksək və səmərəli əlaqələndirilən qarşılıqlı fəaliyyətin olmasını ön plana çəkir. Bu baxımdan da ilk növbədə, belə qarşılıqlı əlaqə vətəndaşların müxtəlif növ məlumatlara ehtiyacının mövcudluğu ilə yaranır. Qeyd olunan belə proqramın təmini orqan və təşkilatlar arası qarşılıqlı elektron əlaqə sisteminin və müvafiq dövlət xidmət portallarının təşkili ilə mümkünləşir.

İnformasiyalı cəmiyyətdə yeni münasibətlərin inkişaf xüsusiyyətləri

Mənbə: Şəkil müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

Müvafiq qərarlarla yüksək dövlət orqanlarının belə fəaliyyət sistemi sistemi təşkil olunur. Həmin qərarlarda əksini tapan fəaliyyətlər üzrə istiqamətlərə uyğun olaraq informasiya ehtiyatlarını yaratmaq, onları ictimai informasiya sistemlərində yerləşdirmək vasitəsilə vətəndaş və təşkilatların məlumat əldə etməsinin təmin öhdəlikləri təsbit olunur. Mövcud qanunvericiliyə uyğun olaraq dövlət orqanlarının rəsmi internet saytı rəsmiləşdirilir, dövlət orqanlarının fəaliyyəti ilə bağlı belə saytlar vasitəsilə internet məkanında yerləşdirilən məlumat və hesabat xarakterli informasiyalar təqdim olunur. Təcürbə göstərir ki, belə hüquqi bazada təqdim ediləcək informasiya sistemin predmeti, məqsədi əsaslandırılır. Xüsusilə də müəyyən edilmədən, əsaslandırılmadan təqdim olunan məlumatlandırma fəaliyyəti üzrə tələblər irəli sürülür. Belə ki, məlumatlandırma səviyyəsinin təşkili prinsipləri müəyyən edilir, onun təqdim formaları, müəyyən edilmiş siyahıları, giriş prosedurunun pozulmasına görə dövlət təsir tədbirləri təsbit edilir [4]. Bütün bu mühüm prosedurlar informasiyaya çıxışı təmin etmək yollarını əsaslandırır ki, onlara da aşağıdakıları aid etmək mümkündür:

- ⇒ Müvafiq fəaliyyət haqqında məlumatların hakimiyyət orqanları tərəfindən kütləvi informasiya vasitələrində açıqlanması;
- ⇒ Dövlət orqanları tərəfindən öz fəaliyyətləri haqqında məlumatların internetdə, habelə bu orqanların fəaliyyət göstərdiyi ərazi və binalarda yerləşdirilməsi;
- ⇒ İnformasiya istifadəçilərinin dövlət orqanlarının fəaliyyəti haqqında məlumatlarla tanışlığı (internet, həmin orqanların informasiya bazası və kitabxana və s.);
- ⇒ Kollegial dövlət orqan və təşkilatlarının, o cümlədən də yerli özünüidarəetmə qurumlarının iclaslarında vətəndaşların (təşkilat, ictimai birlik və s. də daxil olmaqla) iştirakı (onlayn);
- ⇒ İnformasiya istifadəçilərinə dövlət orqanlarının fəaliyyəti haqqında sorğu olunan məlumatların verilməsi;
- ⇒ Müvafiq normativ-hüquqi sənədlərdə nəzərdə tutulan bütün vasitələrlə informasiya təminatı.

Qeyd etmək olar ki, bütün bu prosedurlar dövlət və digər orqanların öz fəaliyyəti zamanı fərqli, daha yüksək təşkilatçılıq və mədəniyyət səviyyəsinə nail olmağa, dövlət-vətəndaş birliyinin yüksəldilməsinə, informasiya istifadəçilərinin mənafeyinin qorunmasına və cəmiyyət üzvlərinin dövlət orqanlarının fəaliyyəti üzərində ictimai nəzarətin artırılmasına müsbət təsir göstərir. Bütün bunlara baxmayaraq, qeyd etmək lazımdır ki, müasir cəmiyyətimizin əksər subyekt və strukturları üzrə tam genişliliyi ilə xarakterizə olunan informasiya təminatı ilə bağlı hüquqi bazanın formalaşmaması məqamı da müşahidə olunmaqdadır. Belə ki, bəzi məlumatların əldə edilməsi ilə bağlı qanunların əhəmiyyətinə və mütərəqqiliyinə baxmayaraq, bəzən informasiya əldə etmək hüququna dair tələblər tamlıqla yerinə yetirilmir. Xüsusilə də bu hallara daha çox orta və aşağı səviyyəli dövlət təşkilatlarında tez-tez rast gəlinir. Müvafiq orqan və subyektlərin də informasiya təminatı və tənidlənməsi üzrə hüquq və vəzifələrinin hüquqi baxımdan aydınlaşdırılmasına ehtiyac vardır. Bu sahədə olan boşluqlar informasiya təminatı prosesinin idarə edilməsinə genişmiqyaslı baxışların təminini, müasir informasiya texnologiyaları əsasında geniş çeşidli xidmətlərin göstərilməsini şübhə altına alır. Artıq cəmiyyətdə formalaşan belə baxış da diqqəti cəlb etməkdədir: hər bir dövlətin və onun orqanlarının geniş informasiya məkanında infrastruktura malik olması əsasdır. Bu baxış informasiyalı və sivil vətəndaş cəmiyyətlərinin inkişafı baxımından da vacib hesab olunmalıdır. Əsasən də konstitusiyalı dövlətin inkişafı həm də insanların məlumat hüquqlu informasiyalı cəmiyyət ilə uyğunluğu şəraitində mümkün olur. Həmin hüquqlar isə müstəqil xarakterli olması ilə yeni məzmun çalarları əldə etmiş olur. Qeyd etmək lazımdır ki, müasir dünyada konstitutsiya əsaslarında dövlətlərin fərqli inkişaf səviyyələrinə çatması, həm də hüquqi, sosial, demokratik məqamları ilə də diqqəti cəlb edir.

Təcürbədən çıxış edərək, dövlətlərin hüquqi bazaları çərçivəsində müəyyən edilən informasiya-məlumat istifadəçilərinin hüquqlarına diqqət yetirmək də məqsədəuyğundur. Bu aspektdə göstərməlidir ki, dövlət orqanları və yerli özünüidarəetmə qurumlarının fəaliyyəti haqqında etibarlı və əsaslandırıcı məlumat almaq hüququ qanunvericilik bazası ilə təmin edilməlidir. Belə baxış bir çox ölkələrin informasiya, informasiya texnologiyaları və informasiyanın mühafizəsi ilə bağlı hüquqi sənədlərində öz əksini tapır [5]. Xüsusilə də insanların mövcud qanunvericiliklə müəyyən olunan hüquqlarına görə onların zəruri formada və müvafiq mənbələrdən məlumat almaq imkanları təmin olunur. Mövcud hüquqi prosesin tənzimlənməsinə görə ölkələrdə məsul təşkilatlar yaradılır və onlar informasiyalı cəmiyyət və elektorn hökumətin başlıca strukturlarından birinə çevrilir.

Ölkədə informasiyalı cəmiyyətinin təşkili və inkişafı

Müasir dünyada informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində sürətli inkişaf meyilləri aydın nəzərə çarpmaqdadır. Belə yüksək və sürətli irəliləyişlər qlobal səviyyədə inkişaf proseslərinə təsir göstərir, dünyanın inkişafının yeni postindustrial mərhələsi olan informasiya cəmiyyətinə doğru hərəkəti daha da gücləndirir. Hazırkı dövrdə informasiyalı cəmiyyətin inkişafı dövlətlərin inkişafının əsas təkanverici qüvvəsi qismində çıxış edir. Xüsusilə də informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının demək olar ki, bütün sosial-iqtisadi sahələrə geniş nüfuz etməsi özlüyündə insan cəmiyyəti üçün yeni ehtiyac və həyat tərzlərinin formalaşmasını şərtləndirmiş olur. İnkişaf edən proseslər deməyə əsas verir ki, informasiyalı cəmiyyət əsasən iki vacib əsasda formalaşır: mövcudlaşan intensiv texniki tərəqqi (ictimai həyatın bütün sahələrində informasiya və kompüter texnologiyalarının geniş tətbiqi ilə) və güclü və sürətli informasiya axının (elmi və innovativ biliklərin məzmun və aktuallığının sürətlə dəyişməsi ilə inkişaf etməkdə olan cəmiyyətlərin yeni ehtiyaclarının yaranması əsasında) baş verməsi nəticəsində. İnformasiyalı müasir iqtisadiyyat elm tutumlu və resurslara qənaət edən istehsal texnologiyalarına geniş keçidə təmin etməklə, özlüyündə bütün ictimai proseslərin idarə olunmasının elmi-texniki tələblərə uyğun təşkilinə şərait

yaratmış olur. Belə amil isə yaradıcı və yüksək intellektual qabiliyyətə malik insan kapitalının formalaşmasında mühüm rol oynayır. Göstərmək lazımdır ki, yüksək sürətli və geniş əhatəli rabitə sisteminin inkişafı ilə, ciddi səylər göstərmədən müxtəlif çeşiddə olan məlumatların əldə olunması mümkündür. Təbii ki, bu da müasir insanın geniş istiqamətli və zəngin informasiya seçim imkanlarını artırır, ən mühümü də informasiya təminatında əsas optimal və səmərəli fəaliyyət növünün təşkili asanlaşır.

Azərbaycanda informasiyalı cəmiyyət və elektron hökumətin quruculuğu sahəsində ciddi islahat tədbirləri həyata keçirilməkdədir. Azərbaycanda informasiya və telekommunikasiyanın sahəsinin inkişafına qayğı artıq dövlət səviyyəsində yüksək səviyyədə olması ilə diqqəti cəlb edir. Xüsusilə də informasiyalı cəmiyyət və elektron hökumət quruculuğunu daha da sürətləndirmək məqsədilə bu sahədə aparılan islahatlar dərinləşməkdədir. Belə yanaşmanı bu kimi nümunələrdə də göstərmək mümkündür (şəkil 3) [1;2]:

Şəkil 3.

Azərbaycanda informativ cəmiyyət quruculuğu baxımdan baş verən əsas irəliləyişlər

- ▶ Ölkədə ilk telekommunikasiya peyki orbitə çıxarılmışdır.
- ▶ Yüksəksürətli genişzolaqlı şəbəkə xidmətlərindən istifadə səviyyəsi 2 dəfədən çox artmışdır.
- ▶ Genişzolaqlı şəbəkələr üzrə göstərilən xidmətlərin qiyməti son on ildə 9 dəfə azalmışdır.
- ▶ Azərbaycan İKT üzrə gələcək perspektivə görə Dünya Bankının sıralamasında dünya ölkələri arasında ilk onluqda qərarlaşmışdır.
- ▶ Azərbaycanda İKT və telekommunikasiya sektorunda təkmilləşmə imkanları yüksəkdir.
- ▶ İKT sektorunun biznes və dövlət xidmətlərində istifadə səviyyəsi artır.

Mənbə: Şəkil müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

İnformasiyalı cəmiyyət hazırda həm bir fərdin, həm də bütövlükdə cəmiyyət üzvlərinin yaradıcı və intellektual potensialının inkişafına yönəlməlidir. Hesab etmək olar ki, yaxın və artıq orta gələcəkdə vahid informasiyalı cəmiyyətin formalaşması ilə bağlı dünyada müvafiq inkişaf meyillərinin baş verməsi qaçılmazdır:

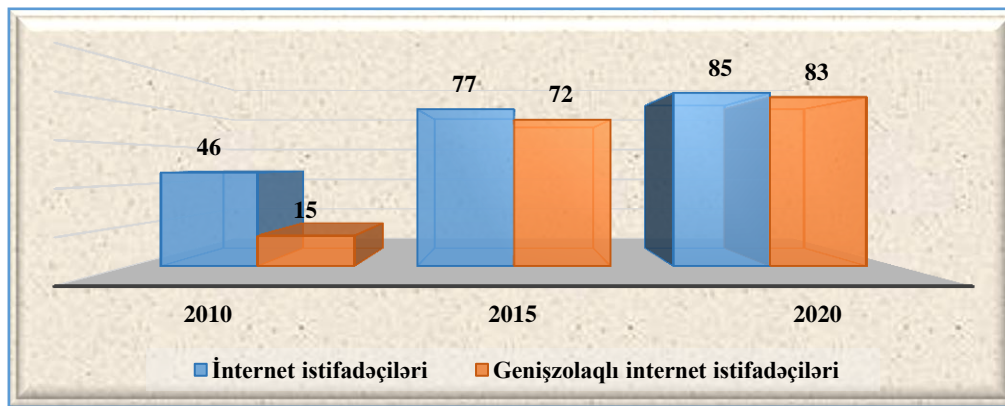
- ☞ Xidmət sahəsində və iqtisadiyyatda informasiya sektorunun rolu daha da artacaqdır;
- ☞ Telekommunikasiya, mobil rabitə və informasiya strukturları iqtisadiyyatın bütün sahələrinə inteqrasiya edəcəkdir;
- ☞ İqtisadiyyat da yeni sahələrin, yeni məhsul və xidmətlərin yaranması ilə bu sahədə artan tələbatların ödənilməsi üzrə proseslər dərinləşəcəkdir;
- ☞ İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları qlobal dünyanın bütün sərhədlərini aşmağa səbəb olacaqdır;
- ☞ Müasir və tələb olunan yeni peşə və ixtisasların iqtisadiyyat və xidmət sektorunda inkişafı mümkündür;
- ☞ Cəmiyyətlərin informasiya məkanları genişləndiricə, bu sahədə şəffafıq yüksələcəkdir;
- ☞ İqtisadiyyatda və ictimai həyatda yeni informasiya mədəniyyəti təşəkkül tapacaq və o bütün sferalarda yeni prinsipləri ilə çıxış edəcəkdir.

Azərbaycanda informasiyalı cəmiyyət quruculuğu və elektron hökumətin təşkili sahəsində aparılan islahatlar bu sahədə diqqəti cəlb edəcək dəyişikliklər ilə müşahidə olunmaqdadır. Xüsusilə də informasiya və elektron texnologiyaları, internet sahəsində baş

verən proseslər bu məsələyə daha aydınlıq gətirmək imkanları yaradır. Belə ki, ölkəmizdə artıq sabit genişzolaqlı şəbəkədən istifadə səviyyəsi 55%-i keçib. Bu göstərici hesab etmək olar ki, region ölkələri ilə müqayisədə yüksəkdir. Xüsusilə Bakı və onun ətrafında qurulan səmərəli telekommunikasiya infrastrukturunu öz əhəmiyyətliliyi ilə diqqəti cəlb edir. Lakin, bununla bərabər ölkədə hər bir istifadəçinin orta qoşulma sürəti hələ ki öz yüksəkliyi ilə fərqlənmir. Bu da X-DSL texnologiyasına əsaslanan nisbətən köhnə şəbəkənin mövcudluğu ilə izah oluna bilər. Digər tərəfdən, sabit genişzolaqlı şəbəkə üzrə istifadə səviyyəsi ölkəmizin regionları üzrə fərqlənməkdədir. Göstərmək olar ki, paytaxtda ev təsərrüfatlarının 74%-i sabit genişzolaqlı şəbəkəyə malik olduğu bir vəziyyətdə, region üzrə bu göstərici əsasən 34% səviyyəsindədir [1;2]. Ölkədə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından istifadə sahəsində son on ildə mütərəqqi irəliləyişlər nəzərə çarpmaqdadır. Belə ki, 2010-cı ilə müqayisədə 2020-ci ildə ölkə əhalisinin hər 100 nəfərinə düşən internet istifadəçilərinin sayı 1,9 dəfə artaraq 85 nəfər təşkil etmişdir. Əhalinin hər 100 nəfərinə düşən genişzolaqlı internet istifadəçilərinin sayı isə 5,5 dəfə yüksəlməklə 83 nəfərə çatmışdır. Ölkədə müqayisə edilən dövr ərzində ay ərzində internetdən 20 saatlıq istifadə üçün orta tarif haqqı iki dəfə azalaraq 0,9 manata enmişdir [8].

Diagram 1.

Əhalinin hər 100 nəfərinə düşən internet istifadəçiləri üzrə əsas göstəricilər

Mənbə: Diagram https://www.stat.gov.az/source/information_society/ mənbəyi əsasında müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

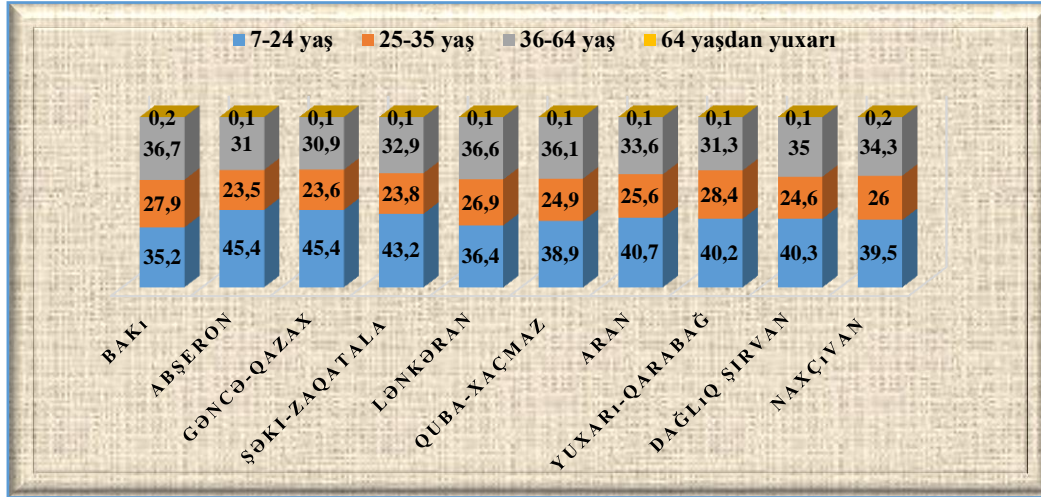
Azərbaycanda internet istifadəçilərinin yaş və ərazi üzrə bölgüsünü eyni baxımdan qiymətləndirmək qeyri-mümkündür. Belə ki, son dövrün məlumatlarına əsaslanaraq bu sahəni mənzərəni daha aydın təsvir etmək olar. Ölkədə internet istifadəçilərinin yaş baxımından fərqi əsas üstünlüyü yeniyetmə, gənc və orta nəsil təşkil edir. Qeyd etmək lazımdır ki, ölkə üzrə internet istifadəçiləri arasında 7-24 yaş qrupunda olan şəxslərin payı 39,9% təşkil etdiyi halda, bu göstərici 25-35 yaş qrupunda olan şəxslər üzrə 25,8%, 36-64 yaş qrupunda olan şəxslər üzrə isə 34,2% səviyyəsində olması ilə müşahidə olunur. Digər bir məqam da nəzərə çarpır ki, bu da müvafiq göstəricilərin ərazi (şəhər və kənd) baxımı üzrə ciddi fərqlər olmaması ilə bağlıdır. Belə fərqli baxışı iqtisadi rayonlar üzrə görmək mümkündür. Həmçinin, müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından, əsasən də internet istifadə üzrə ən aşağı göstərici yaşlı nəsil üzrə diqqəti cəlb edir (0,1%) [8].

Ümumilikdə, belə durumu bir tərəfdən müsbət qiymətləndirmək mümkün olsa da, lakin, beynəlxalq təcürbə baxımından o qanəedici səviyyədə deyildir. Çünki, ölkə vətəndaşları arasında yaşlı nəsilin nümayəndələri kifayət qədər az deyil, digər tərəfdən bu nəsiləndən olan insanların müəyyən hissəsi hələ iş-əmək qabiliyyətli olub, bir çox sahələrdə açılışmaqdadır. Nəticə etibarlı ilə bütün bu kimi amillər də ölkə vətəndaşlarının informasiyalı cəmiyyət və

elektron hökumət quruculuğu sahəsində iştirakının hələ yüksək olmamasını göstərməklə, bu sahədə islahatların davam etdirilməsi zərurətlərini ifadə etməkdədir.

Diqram 2.

Azərbaycan Respublikasında internet istifadəçilərinin yaş tərkibi (% , 2019)

Mənbə: Diqram https://www.stat.gov.az/source/information_society/ mənbəyi əsasında müəllif tərəfindən tərtib edilmişdir.

Müasir dövrümüzdə ölkəmizdə informasiya cəmiyyətinin mövcud vəziyyətinin yarandığı bir dövrdə hələ genişzolaqlı internetə çıxışı olmayan bir sıra yaşayış məntəqə və ərazilər qalmaqdadır. Bununla yanaşı, bəzi dövlət təşkilat və strukturlarında vahid texniki həllərdən istifadə ilə bağlı, əsasən də sistem baxımından funksional uyğunsuzluqlardan irəli gələn ciddi problemlər mövcuddur [1;2]. Göstərməlidir ki, müvafiq problem və nöqsanlar özlüyündə iqtisadi-innovativ inkişafa, informasiyalı cəmiyyət və elektron hökumət quruculuğuna öz neqativ təsirlərini göstərməkdədir. Xüsusilə də ölkədə rəqəmsal iqtisadiyyata keçid dövründə belə fərqliliklərin qalması ciddi narahatlıqlar da doğurur.

Nəticə

İnformasiyalı cəmiyyət və elektorn hökumət quruculuğu bu sahədə daha dərin islahatların keçirilməsini aktuallaşdırır. Xüsusilə də innovativ inkişaf zərurətlərini əsas götürərək bu sahədə müvafiq tədbirlərin həyata keçirilməsinə diqqət daha da artırılmalıdır: informasiyalı cəmiyyət və elektorn hökumət quruculuğu sahəsində əhali arasında maarifləndirmə tədbirlərinin əhatə dairəsinin və keyfiyyətinin artırılması; dövlət funksiya və xidmətlərinin həyata keçirilməsində inzibati mülahizələrin əhatə dairəsinin azaldılması, inzibati aktların (qərarların) hazırlanması və qəbulu prosesində kadrların subyektivlik amilinin rolunun azaldılması; real vaxt rejimində elektron informasiya resurslarından daha geniş istifadə olunmaqla idarəetmə qərarlarının hazırlanması və qəbulu prosesində operativliyin yüksəldilməsi; ölkədə dövlət, ictimai və iqtisadi sahələrdə göstərilən xidmətlərin rəqəmsallaşma səviyyəsinin yüksəldilməsi.

Ədəbiyyat

1. “Azərbaycan 2020: Gələcəyə Baxış” İnkişaf Konsepsiyası. Bakı, 2012.
2. Azərbaycan Respublikasında telekommunikasiya və informasiya texnologiyalarının inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi. Bakı, 2016
3. А.Н.Юртаев. Электронное правительство: концептуальные подходы к построению. Казань: Казан. Гос. Ун-т, 2016.

4. Амелин Р.В. Достоверность отрицательной информации о деятельности государственных органов и органов местного самоуправления. М: Хозяйство и право. 2010. – № 8. – С. 95–99.
5. Бачило И.Л. Причины и суть эволюции государственных и правовых институтов в условиях информатизации. М: Вопросы правоведения. – 2012. – № 3. – С. 114–145.
6. Варкова С.А. Проблемы организации мониторинга законодательства и правоприменения. М: Государственная власть и местное самоуправление. – 2011. – № 10. – С. 30–34.
7. Ковалёва Н.Н. Государственное управление в информационной сфере. М: Государство и право. – 2013. – № 2. – С. 78–87.
8. https://www.stat.gov.az/source/information_society/

Нариман Джаббар оғлу Гаҗиев

Современное состояние построения информационного общества в Азербайджанской Республике

Резюме

В наше время обеспечение инновационного прогресса мировой экономики, модернизация экономического развития на базе технологических инноваций, быстрое внедрение информационно-коммуникационных технологий служат также целям построения информационного общества и электронного правительства. Во многих концептуальных документах и стратегических дорожных картах, принятых в Азербайджане за последнее десятилетие, внимание к этому фактору особо не уделяется. В основном, создание современной инфраструктуры по информационно-коммуникационным технологиям для цифровизации экономики, цифровизация экономических и хозяйственных операций еще больше усиливают заботу об этих вопросах на государственном уровне. В статье рассматриваются актуальные вопросы развития информационных технологий и в широком плане. Известно отношение к тесной связи таких средств с реформами в сфере общества и государства. Оценивается ситуация в сфере информационного общества в стране и выдвигаются идеи по развитию этой важной сферы.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, информационное общество, электронное правительство, инновационное развитие.

Nariman Jabbar Hajiyev

Current state of Information Society building in the Republic of Azerbaijan

Summary

Today, ensuring the innovative development of the world economy, modernization of economic development on the basis of technological innovations, the rapid application of information and communication technologies serve the goals of building an information society and e-government. In many conceptual documents and strategic roadmaps adopted in Azerbaijan over the past decade, attention to this factor is not particularly increased. In particular, the creation of a modern infrastructure for information and communication technologies for the digitalization of the economy, the digitalization of economic and economic operations are increasing the care of the state on these issues. The article studies the development of information technologies and the issues of knowledge in a wide range. The attitude towards the close connection of such means with the reforms carried out in the field of society and the state is known. The situation in the field of Information Society in the country is assessed and opinions are put forward on the development of this important sphere.

Keywords: information-communication technologies, information society, electorn government, innovative development.

Elmi redaktor: i.f.d., dos. Y.Məmmədov

Daxil olub: 01.04.2022.

Çapa qəbul olunub: 11.04.2022.